

N:o 172.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.; gifven Stockholms slott den 10 mars 1911.

Under åberopande af bilagda protokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Carl Swartz.

Förslag

till

Förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

1 §.

Med sackarin förstås i denna förordning alla konstgjorda ämnen, hvilka kunna användas som sötmedel och hafva högre sötma än raffineradt rör- eller betsocker men icke motsvarande näringsvärde.

2 §.

Förutom i fall, som i 3, 4 och 5 §§ stadgas, är det förbjudet

- a) att till riket införa sackarin och sackarinhaltiga närings- och njutningsmedel;
- b) att tillverka sackarin;
- c) att vid yrkesmässig tillverkning af närings- och njutningsmedel tillsätta sackarin; samt
- d) att till salu hålla eller utlämna sackarin och sackarinhaltiga närings- och njutningsmedel.

3 §.

Sackarin må af apoteksföreståndare i riket införas.

4 §.

Inom landet må tillverkning af sackarin äga rum under de villkor och den kontroll, Kungl. Maj:t för hvarje särskildt fall föreskrifver; dock må den tillverkade varan, såvidt den ej blifver föremål för utförsel, endast försäljas eller utlämnas till apoteksföreståndare.

5 §.

Sackarin må hållas till salu å apotek samt därifrån försäljas eller utlämnas, dock icke annorledes än:

a) till föreståndare för annan apoteksinrättning mot hans egenhändiga kvitto;

b) för medicinskt ändamål till namngifven person på af behörig läkare, tandläkare eller veterinär i föreskrifven form utfärdadt och företedt originalrecept; och skall den erhållna mängden sackarin kvitteras af mottagaren vid hvarje expedition af receptet;

c) i sackarintabletter af på sin höjd 110-faldig sötma, i originalförpackning (glasrör) från fabrik eller apotek, till ett antal hvarje gång af högst 100 stycken, innehållande tillsammans ej öfver 1,6 gram rent sackarin, mot rekvirentens egenhändigt undertecknade, daterade kvitto, hvarvid recept ej erfordras;

d) för vetenskapligt ändamål på rekvisition af föreståndare för vetenskaplig institution, lydande under någon af rikets akademier eller högskolor, eller ock

annan vetenskaplig institution eller offentligt undersökningslaboratorium, som åtnjuter understöd af stat eller kommun;

och skola dylika rekvisitioner vara försedda med rekvirentens egenhändiga namnteckning samt, med utsättande af år och dag, af honom personligen kvitterade;

e) till fabrikant, som af kommerskollegium erhållit tillståndsbevis att för tillverkning af andra varor än närings- och njutningsmedel från visst apotek inköpa sackarin, mot rekvirentens egenhändigt undertecknade, daterade kvitto, hvarvid för hvarje gång skall å tillståndsbeviset antecknas den utlämnade mängden sackarin och dagen för utlämnandet, bestyrkt genom apoteksföreståndarens egenhändiga namn-

teckning. Sådant tillståndsbevis må endast för ett år i sänder utfärdas och skall innehålla uppgift på den största mängd sackarin, som under nämnda tid må inköpas.

6 §.

Den, som till riket inför eller försöker att dit införa sackarin utan att vara därtill berättigad, äfvensom den, som inför eller försöker införa sackarinhaltiga närings- och njutningsmedel, böte från och med 20 till och med 500 kronor och hafve förbrutit varan.

7 §.

1. Idkar någon tillverkning af sackarin utan att vara därtill berättigad eller tillsätter någon sackarin vid yrkesmässig tillverkning af närings- och njutningsmedel, böte från och med 50 till och med 500 kronor och hafve förbrutit den olofligen tillverkade varan.

2. Bryter den, som enligt 4 § fått tillstånd att tillverka sackarin, mot de för sådan tillverkning föreskrifna villkor eller försäljer eller utlämnar han den tillverkade varan inom landet till annan än apoteks-föreståndare, böte från och med 50 till och med 500 kronor.

8 §.

1. Den, som håller till salu, säljer eller utlämnar sackarin utan att vara därtill berättigad, äfvensom den, som idkar försäljning af närings- och njutningsmedel, tillsatta med sackarin, böte från och med 100 till och med 500 kronor och hafve förbrutit det sackarin och de sackarinhaltiga varor, som af honom innehafvas.

2. Bryter den, som enligt 5 § är berättigad att sälja eller utlämna sackarin, mot föreskrifterna i samma §, böte från och med 50 till och med 500 kronor.

3. Finnes medhjälpare å apoteksinrättning saker till förseelse, som i mom. 2 sägs, böte i enlighet med hvad där stadgas, och vare apoteks-föreståndaren, där han icke pröfvas delaktig i öfverträdelsen, fri från ansvar.

9 §.

Beträdes någon med att innehafva sackarin utan att kunna visa behörig åtkomst därtill enligt de vid tiden för dess anskaffande gällande stadganden, böte från och med 5 till och med 50 kronor och hafve förbrutit varan.

10 §.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han lagligen varder förvunnen härtill, för hvarje gång stämning utfärdats och delgifvits, fällas till de böter, som äro stadgade för sådan förbrytelse.

11 §.

1. Allmän åklagare skall, då enligt denna förordning vara är att anse såsom förbruten, verkställa beslag därå.

2. Tulltjänsteman åligger att, då införsel af sackarin eller sackarinhaltiga varor befinnes ske i strid mot denna förordnings föreskrifter, belägga varan med beslag.

12 §.

Åtal för öfverträdelse af föreskrifterna i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol och utföres af allmän åklagare.

13 §.

1. Böter, som ådömas enligt denna förordning, äfvensom det för förbrutet gods erhållna belopp, därest detsamma varder försåldt, tillfalle med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren. Är åklagaren icke tillika beslagare, tage denne hälften af åklagarens andel.

2. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

14 §.

De närmare föreskrifter, hvilka, utöfver hvad denna förordning innehåller, må erfordras för tillsyn å efterlefnaden af densamma, meddelas af konungen.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den ———

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10
mars 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW,
VON KRUSENSTIERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz anförde vidare:

Med föranledande af särskilda vid 1902 års Riksdag af Hj. Sjövall och H. Pantzarhielm inom Andra kammaren väckta motioner anhöll Riksdagen i skrifvelse den 20 maj 1902 — under framhållande af att, såväl af statsfinansiella skäl som af hänsyn till industriens och jordbrukets berättigade intressen samt i ändamål att skydda allmänheten mot förfalskning af närings- och njutningsmedel, statsmakterna borde vidtaga åtgärder beträffande rörelsen med sackarin och andra artificiella sötämnena — att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, hvilka särskilda åtgärder beträffande importen af och rörelsen med artificiella sötämnena

*Riksdagens
skrifvelse den
20 maj 1902.*

borde vidtagas, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till de närmare bestämmelser, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Kommerskollegium.

I anledning häraf anbefalldes Kungl. Maj:t kommerskollegium att verkställa den sålunda begärda utredningen, med rätt för kollegium att för utredningens åstadkommande anlita biträde af sakkunniga personer, samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Sedan kommerskollegium genom sakkunnig person låtit pröfva metoderna för påvisande af sackarin i konsumtionsvaror samt från en annan sakkunnig, professorn vid tekniska högskolan P. Klason, efter anmodan erhållit ett preliminärt förslag till föreskrifter i förevarande fråga, framlade kollegium med underdånig skrifvelse den 29 december 1903 motiveradt förslag till sackarinlag.

Öfver detta förslag afgaf medicinalstyrelsen, efter att hafva inhämtat yttrande från apotekaresocietetens direktion, den 23 september 1904 infordradt underdånigt utlåtande, hvarjämte svenska teknologföreningens afdelning för kemi och bergsvetenskap, som till diskussion förehåft kommerskollegii berörda förslag, till Kungl. Maj:t öfversändt det rörande diskussionen förda protokollet.

I sin underdåniga skrifvelse — för hvars innehåll jag här endast i största korthet skall redogöra, då kommerskollegii utredning i det väsentliga blifvit tillgodogjord i det utlåtande, som af kontrollstyrelsen i ärendet afgifvits och hvilket jag längre fram kommer att mera utförligt beröra — har kollegium, bland annat, lämnat en redogörelse för resultatet af verkställda undersökningar rörande förekomsten af sackarin eller andra artificiella sötämnen i näringsmedel här i landet. Denna utredning har emellertid, då kollegium ansett de i Pantzarhielms berörda motion omförmälda undersökningar, till hvilka jag äfven anhåller få hänvisa, vara tillräckligt belysande i fråga om sackarinets användning inom landet i svagdricka och andra läskedrycker, inskränkts till att omfatta endast sackarinets förekomst i sötsaker och bakverk. Af denna undersökning, som verkställdes af ett flertal handels- och stadskemister samt föreståndare för kemiska stationer, inhämtas, att icke något enda af de undersökta profven innehållit sackarin eller annat artificiellt sötämne. En sammanfattning af resultatet af den utredning, som vunnits rörande de artificiella sötämnenas användning i vårt land, utvisade alltså, framhåller kollegium, att dylika ämnen i afsevärd mån begagnades vid tillverkningen af läskedrycker, samt att särskildt i fråga om svagdrickstillverkningen användningen därvid af sackarin syntes vara betydlig,

men att däremot artificiella sötämnen, i motsats till hvad som antagits, endast undantagsvis förekomme i konditorivaror och bakverk.

Sedan kommerskollegium därefter redogjort för det af professor Klason utarbetade förslag till förordning i ämnet, anför kollegium, med hänsyn till hvad under ärendets behandling inom såväl Riksdagen som hos kollegium förekommit, ansåge, att omständigheterna kräfde, att särskilda åtgärder beträffande importen af och rörelsen med artificiella sötämnen snarast vidtoges. Det torde nämligen vara ovedersägligt, att under de senaste åren sackarin i vårt land fått en vidsträckt användning vid tillverkning af närings- och njutningsmedel, företrädesvis af malt- och läskedrycker, och att till följd däraf såväl allmänheten i stor utsträckning blifvit förledd att köpa och förtära dylika varor, hvilka i afseende på näringsvärde varit af vida sämre beskaffenhet än hvad de af köparen ansetts vara och måst betalas med ett pris, långt öfver deras verkliga värde, som ock sackarinet därigenom på ett otillbörligt sätt konkurrerat med det vanliga sockret och menligt inverkat på både sockerindustrien och landtbruket samt icke oväsentligt nedsatt statens inkomst af accisen på hvitbetor.

Visserligen hade genom föreskrifterna uti nådiga förordningen angående tillverkning och beskattning af maldrycker den 17 juni 1903 en förändring uti dessa förhållanden inträdt i det att förbud utfärdats för användande af, bland annat, sackarin vid tillverkning af sådana drycker, och syntes också importen af sackarin hafva under nämnda år väsentligt förminskats i jämförelse med förhållandena under år 1902. I betraktande af såväl sackarinets stora sötförmåga och de relativt små kvantiteter af denna vara, hvilka till följd däraf skulle vid en dylik tillverkning erfordras, som ock den lätthet, hvarmed sackarin nu kunde anskaffas, torde emellertid kontrollen å efterlefnaden af denna förordnings föreskrifter blifva i sådant hänseende särdeles svår, och, för att densamma skulle blifva verkligt effektiv, torde det jämväl vara nödigt att åtkomsten af sackarin väsentligen försvårades, en åtgärd som, enligt kollegii förmenande, helt visst skulle kunna vidtagas, utan att det därför skulle blifva nödigt att träda de medicinska och vetenskapliga intressena för sackarinets användning för nära.

Beträffande innehållet och omfattningen af de bestämmelser, som för detta ändamål skulle blifva erforderliga, ansåge sig kollegium kunna i hufvudsak ansluta sig till det förslag, som i detta hänseende af professor Klason afgifvits.

Enligt detta skulle sackarin, hvarmed förstodes alla konstgjorda sötämnen, som kunde användas såsom sötmedel, men saknade närings-

värde, icke få till landet införas af andra än apoteksföreståndare hvarjämte tillverkare inom landet endast till apoteksföreståndare skulle få försälja eller utlämna sina varor. Från apoteksinnrättning skulle sackarinhaltiga läkemedel och sackarin blott få försäljas eller utlämnas till antingen personer, som på grund af sjukdom vore i behof däraf, eller till föreståndare för sjukhus, eller slutligen för vetenskapligt ändamål till kemiskt laboratorium. För åstadkommande af nödig kontroll vore vidare stränga föreskrifter i sådant syfte meddelade.

Med ledning af verkställda beräkningar har slutligen kollegium hemställt att, om de af kollegium uppgjorda bestämmelserna i ämnet blefve i hufvudsak godkända och fastställda till efterlefnad, sackarin måtte vid införsel i riket beläggas med en tullsats af 20 kronor per kilogram, äfvensom att vid ett eventuellt tillstånd till inhemsk tillverkning af sackarin måtte bestämmas en tillverkningskatt af enahanda belopp. Då det förslag till föreskrifter i ämnet, jag ämnar förelägga Eders Kungl. Maj:t till godkännande, utarbetats under förutsättning att sackarin blefve tullfritt, har jag ansett det vara tillfyllest att här endast omnämna ifrågavarande beräkningar.

Medicinalstyrelsens utlåtande den 23 september 1904.

Medicinalstyrelsen, som ansett sig icke böra inlåta sig på frågan om behovet eller lämpligheten af särskilda bestämmelser rörande importen af och rörelsen med artificiella sötämnen ur annan synpunkt än den sanitära, har i sitt omförmälda den 23 september 1904 afgifna utlåtande beträffande sackarinets hälsomenlighet åberopat ett af styrelsen till vederbörande utskott vid 1902 års Riksdag i frågan afgifvet yttrande samt därjämte mot kollegii förslag till bestämmelser i ämnet framställt vissa erinringar, därvid i fråga om hvad i författningen skulle förstås med sackarin styrelsen anført, att huruvida i handeln förekommande konstgjorda sötämnen helt och hållet saknade näringsvärde icke torde vara på experimentell väg fastställt. Ännu mindre visste man, om icke förr eller senare något konstgjordt sötämne komme att framställas, hvilket, utan att i näringsvärde kunna likställas med socker, likväl i viss grad ägde näringsvärde. Uttrycket syntes alltså vara godtyckligt valdt och dessutom ägnadt att föranleda missförstånd.

I likhet med apotekaresocietetens direktion och svenska teknologföreningens afdelning för kemi och bergsvetenskap har medicinalstyrelsen därjämte ansett sig böra afstyrka, att tull åsattes sackarin eller sackarinhaltiga ämnen. Såsom skäl härför har styrelsen framhållit, att, därest artificiella sötämnens användande i närings- och njutningsmedel komme att förbjudas, blefve importen af dessa varor uppenbarligen så ringa, att

statens inkomst på en eventuell tull å desamma icke skulle blifva nämnvärd. Och under samma förutsättning skulle ju sackarinet upphöra att konkurrera med det vanliga sockret, vid hvilket förhållande tullen tillika syntes vara obehöflig. För framtiden skulle sackarinet blifva helt och hållet en apoteksvara, och då tull icke vore åsatt apoteksvaror för att icke onödigtvis fördyra desamma, syntes samma princip böra tillämpas å förevarande apoteksvara, synnerligast som Riksdagens Andra kammare för icke länge sedan bestämdt uttalat sig mot hvarje fördyrande af våra läkemedel.

Sedan därefter från svenska bryggareföreningen till Eders Kungl. Maj:t inkommit en framställning om åtgärders vidtagande för reglering af rörelsen med sackarin och andra artificiella sötmedel, infordrades genom nådig remiss utlåtande i ärendet från kontrollstyrelsen.

*Kontroll-
styrelsen.*

I sitt i anledning häraf afgifna utlåtande erinrar kontrollstyrelsen till en början, att redan år 1903 ett betydande steg till inskränkning i sackarinets användning tagits i och genom förordningen den 17 juni 1903 angående tillverkning och beskattning af maldrycker, hvars bestämmelser därom ännu gällde och återfunnes i förordningen af den 7 augusti 1907 i dess 20 och 28 §§, hvilken senare i 2 mom. stadgade:

»I skattefritt bryggeri må vid tillverkning af svagdricka ej användas sackarin eller liknande sötämne, och må dylikt ej finnas i bryggeriet eller därtill hörande lägenheter».

I förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl stadgades i 3 §: »Vin eller öl, som är försatt med något för hälsan skadligt ämne eller med sackarin, får ej hållas till salu», och slutligen förekomme i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka följande stadgande i 7 §: »att drickat ej må vara försatt med något för hälsan skadligt ämne eller med sackarin».

Kontrollstyrelsen anför därefter, att kommerskollegii utredning hade gifvit vid handen, att sackarin vid den tiden (1902—1903) mycket användes i svagdricka och läskedrycker, däremot endast undantagsvis i konditorivaror och bakverk. Sedan genom ofvannämnda förordningar den 17 juni 1903 och den 9 juni 1905 användning af sackarin i vin, öl och svagdricka blifvit vid bötesstraff förbjuden, återstode dess användning till läskedrycker, hvilken ännu syntes pågå i stor omfattning. Läskedryckstillverkningen bedrefves såväl vid själfständiga, uteslutande därför afsedda fabriker, som vid bryggerier, både skattepliktiga och skattefria; och hade svenska bryggareföreningen med rätta framhållit, att,

emedan sackarin ej finge finnas i bryggerier eller därtill hörande lägenheter, de läskedryckstillverkande bryggerierna intoge en ogynnsam ställning i konkurrensen med de själfständiga läskedrycksfabrikerna, hvilka såsom försötningsmedel kunde använda det billiga sackarinet.

I Sverige tillverkades ej sackarin, och den från utlandet importerade mängden däraf hade enligt uppgifter från tullverket följande värden i runda tal:

år 1898	69,800	kronor	
» 1899	166,600	»	
» 1900	86,400	»	
» 1901	87,300	»	
» 1902	115,900	»	
» 1903	58,000	»	
» 1904	2,706	»	
» 1905	7,681	»	
» 1906	24,427	»	
» 1907	35,235	»	3,915 kilogram
» 1908	33,597	»	3,733 »
» 1909	33,543	»	3,727 »

Först med 1907 hade i tullverket antecknats icke blott värdet utan också mängden af det importerade sackarinet, hvilket i tulltaxan hörde under rubriken: apoteksvaror.

Sackarinets sötma uppskattades, alltefter beskaffenheten något olika, från 400 till 500 gånger sockrets och torde kunna antagas till 450 gånger. Under åren 1907, 1908 och 1909 importerades 3,700 à 3,900 kilogram, och häraf torde minst 3,500 kilogram hafva förbrukats inom industrien, medan återstoden torde erfordrats för medicinskt behof. Med en sötma af 450 gånger sockrets motsvarade 3,500 kilogram sackarin 1,575,000 kilogram socker, som undandrogen landets sockerindustri, och hvarå skatten, efter 15 öre per kilogram, skulle utgöra 236,250 kronor.

Enligt den erfarenhet, som vunnits genom kommerskollegii och senare utredningar, användes sackarin numera så godt som uteslutande till läskedrycker, och det torde med skäl kunna ifrågasättas, om icke ett förbud mot användning af sackarin skulle vara till gagn för den del af allmänheten, som konsumerade dylika.

Efter att med afseende på sackarinets hälsofarlighet hafva erinrat om, att medicinalstyrelsen i sitt utlåtande den 15 mars 1902 till det Andra kammarens tillfälliga utskott, som vid denna Riksdag behandlade

sackarinfrågan, uttalat som sin mening, att sackarin ej vore att betrakta som hälsomenligt, samt tillika redogjort för de skilda uppfattningarna i utlandet om sackarinets skadlighet, framhåller kontrollstyrelsen, att, då meningarna om sackarinets direkta hälsovådlighet tycktes vara delade, talade detta för att denna ej kunde vara af större betydelse. En lagstiftningsåtgärd, innebärande totalt förbud mot användningen af sackarin, torde därför ej kunna grundas uteslutande härpå. Men ur allmän sundhetssynpunkt kunde dock användningen af sackarin blifva indirekt hälsovådlig, i samma mån det komme att undantränga sockret vid tillredning af drycker och lifsmedel. Sackarinet saknade nämligen allt näringsvärde, och dess billiga pris måste i många fall leda till dess föredragande framför sockret, helst som den stora allmänheten i sockret endast såge ett sötmedel, en krydda, och förbisåge dess, isynnerhet i senare tider erkända, stora betydelse som näringsmedel. De mindre bemedlade, för hvilka prisbilligheten ofta vore af afgörande betydelse, ginge härigenom miste om sockret och finge i stället det i näringshänseende värdelösa och i sanitärt hänseende ej alldeles oskadliga sackarinet.

Angående denna indirekta hälsovådlighet påvisar kontrollstyrelsen, att på densamma vore den danska sackarinlagstiftningen grundad, samt att den äfven bidragit till lagligt ordnande af handeln med konstgjorda sötmedel i Tyskland, i hvars näringslagstiftning liksom i Österrikes hvarje användning af konstgjorda sötmedel i saluhållna närings- och njutningsmedel, utan tillkännagifvande därom, ansåges såsom förfalskning.

Af de på senare tiden gjorda undersökningar framginge otvetydigt, att i vårt land bedrefves en omfattande tillverkning af läskedrycker, i hvilka sackarin utan någon som helst deklaration användes som hufvudsakligt sötmedel, och konsumtionen af dylika läskedrycker, hvilkas verkliga värde på intet sätt motsvarade deras pris, vore för närvarande stadd i stark ökning. Dessa förhållanden syntes med nödvändighet fordra ett ingripande från statsmakternas sida såväl till skydd för allmänheten som till förebyggande af den illojala konkurrens, för hvilken de bättre alstren af denna industri vore utsatta från de med sackarin arbetande läskedrycksfabrikernas sida. Af samma skäl som det låge i statens intresse att förhindra användningen af surrogat för malt, borde det vara i dess intresse att förbjuda surrogat för socker.

Att det under nuvarande förhållanden, d. v. s. med förbud mot sackarins användning i maldrycker men i öfrigt med frånvaron af en verklig sackarinlag, vore svårt, att icke säga omöjligt, att genomföra förbudet mot sackarinets användning i maldrycker, särskildt svagdricka, fram-

ginge däraf, att sackarin alltemellanåt anträffades i de prof, som tillsyningsmännen vid svagdricksbryggerierna vore skyldiga att insända till kontrollstyrelsen, när smak eller andra omständigheter läte misstänka en tillsats af sackarin. Det förekomme dock mera sällan, att en sådan tillsats gjordes i själfva bryggeriet, hvaremot det vore allmänt bekant, att förbudet i stor utsträckning kringginges på det sättet, att köparen utan ersättning erhöle af bryggaren ett litet paket sackarin till att efter behof söta drickat.

Såsom förut omnämnts hade importen af sackarin under de senare åren utgjort omkring 3,800 kilogram, men denna siffra betecknade säkerligen icke på långt när den verkliga förbrukningen inom landet, ty dels torde det för läskedrycksfabrikanter och andra ej möta svårigheter att direkt från utlandet få sig tillsända smärre postpaket med sackarin t. ex. under namn af »prof utan värde», dels förekomme under namn af »kristall-essens» en lösning af sackarin, hvilken ej heller torde gå genom apoteken, utan direkt genom reseagenter erbjödes fabrikanterna. Äfven andra sätt, såsom uppblandning med socker eller sirup, kunde tänkas användas för att kringgå apoteken. Med ett ord, många skäl talade för, att den i tullverket på apoteksvaror registrerade mängden sackarin blott vore en del af den verkligen importerade, som sålunda undandroge sig all noggrannare beräkning. Om man anslog den till det dubbla mot den registrerade, hade man säkerligen ej satt den för högt. Med en sackarinmängd af 7,000 kilogram kunde man vid en sötma af 450 gånger sockrets ersätta 3,150,000 kilogram socker, motsvarande, efter 15 öre per kilogram, en skattesumma af 472,500 kronor. Genom sackarinimporten, hvilken ej gäfvade staten någon behållning, ginge staten sålunda miste om närmare $\frac{1}{2}$ miljon kronor i sockerskatt. Den lilla mängd sackarin, som åtginge till medicinska ändamål, hade härvid lämnats utan afseende.

Kontrollstyrelsen har vidare lämnat en utförlig redogörelse för sackarinlagstiftningen i Österrike-Ungern, Frankrike, Tyskland och Danmark. Då emellertid denna redogörelse, hvad de tre förstnämnda länderna beträffar, innehåller föga utöfver hvad som därom finnes intaget i vederbörande motioner och utskottsbetänkande i frågan vid 1902 års Riksdag, skall jag här endast uppehålla mig vid kontrollstyrelsens utredning rörande lithörande bestämmelser i Tyskland och Danmark, hvilken utredning torde få såsom bilaga vidfogas detta protokoll.

Departementschefen uppläste därpå kontrollstyrelsens ifrågavarande redogörelse samt yttrade härefter:

Med framhållande af att Riksdagens mening syntes hafva varit, att lagstiftningen rörande handeln med sackarin borde på ett fullt effektivt sätt inskränka sackarinet till medicinskt och vetenskapligt bruk, och då detta mål, enligt erfarenheten från andra länder, ej kunde vinnas på annat sätt än att sackarinet gjordes till en hufvudsakligen för medicinskt bruk afsedd apoteksvara, befriad från tull och skatt, har kontrollstyrelsen, delvis i anslutning till kommerskollegii förslag af den 29 december 1903 och i vissa fall i öfverensstämmelse med den tyska lagen af år 1902, som redan varit tillämpad i 7 år och därunder visat sig på ett fullt effektivt sätt motsvara de af svenska Riksdagen uppställda önskemålen, utarbetat förslag till förordning i ämnet.

Öfver detta förslag hafva infortrade underdåniga utlåtanden afgifvits af medicinalstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Medicinalstyrelsen, som med afseende på omfattningen af den granskning, styrelsen ansett sig böra ägna det förevarande förslaget, hänvisat till hvad styrelsen i sitt den 23 september 1904 afgifna utlåtande yttrat, har i utlåtande den 31 oktober 1910 beträffande omfattningen af det föreslagna införselförbudet anført, att de varor, som i föreliggande förslag till lagstiftning borde förbjudas till införsel, syntes styrelsen vara dels de artificiella sötämnen i oblandad form, dels af dessa medelst tillblandning af indifferentia ämnen formade beredningar (tabletter), dels med konstgjorda sötämnen försatta närings- och njutningsmedel. Däremot syntes lagen icke behöfva förbjuda införsel af andra med sackarin försatta varor än närings- och njutningsmedel. Denna omfattning af införselförbudet öfverensstämde äfven med den tyska lagens af 1902. Enligt denna vore således det i Sverige tillverkade munvattnet stomatol tillåtet till införsel i Tyskland, oaktadt det innehölle sackarin. Det syntes styrelsen mindre lämpligt, att en svensk lag skulle förbjuda införsel hit till landet af på liknande sätt som stomatol sammansatta kosmetiska medel. Något behof af ett sådant förbud syntes styrelsen ej heller föreligga från kontrollsynpunkt. Det syntes så mycket mindre lämpligt att förbjuda import af andra sackarinhaltiga varor än närings- och njutningsmedel, som sackarinet i förstnämnda varor ej torde kunna ersättas med socker.

Medicinalstyrelsen har vidare i likhet med generaltullstyrelsen framställt vissa erinringar mot de föreslagna särskilda bestämmelserna, hvar till jag längre fram skall återkomma.

*Medicinal-
styrelsens
utlåtande den
31 oktober
1910.*

Departements-
chefen.

Innan jag nu går vidare, torde jag få med några ord redogöra för sättet för framställningen af ämnet sackarin, det enda af de i handeln förekommande artificiella sötämnen, som för närvarande synes vara af någon betydelse, äfvensom för sammansättningen af ämnet.

Sackarinet, som är ett hvitt kristalliniskt pulver och anses vara mellan 400—500 gånger sötare än socker, framställes ur det i stenkols-tjäran förekommande kolvädet toluol. Det i handeln förekommande sackarinet är aldrig fullt ren vara och går under olika namn, allt efter de fabriker, som framställt detsamma, såsom sackarin, sackarina, sackarinos, krystallos, sykordin, sykos, suckrin, suckerin m. m. Efter hvad utredningen i ärendet utvisar, torde det ej vara direkt hälsofarligt men däremot sakna allt näringsvärde.

Såsom icke specificerad apoteksvara får sackarin införas tullfritt af apotekare samt efter vissa myndigheters hörande af vetenskapsmän och, efter kommerskollegii pröfning, af näringsidkare, som styrka sig hafva behof af dylika ämnen för åstadkommande af sina tillverkningar.

De artificiella sötämnen hafva emellertid i vårt land ej endast nyttjats för farmaceutiska och medicinska ändamål, utan jämväl, enligt hvad den verkställda utredningen gifver vid handen, här funnit en vidsträckt användning vid tillverkningen af närings- och njutningsmedel. Statsmakterna hafva ock redan förut sökt träffa anstalter för att hindra sackarinets utbredning i vissa hänseenden, där missbruket särskildt framträdt. Jag syftar härmed på de af kontrollstyrelsen omnämnda bestämmelser, hvarigenom man sökt förhindra sackarinets bruk vid beredning och försäljning af maltdrycker. Såsom nyss nämnts har sackarinet emellertid allt fortfarande för andra än farmaceutiska och medicinska ändamål en afsevärd användning här i landet, framförallt vid tillverkningen af läskedrycker; och torde man förvisso hafva all anledning befara, att detsamma skall på allt flera områden uttränga sockret.

Hvilka följder detta kan hafva för vår inhemska sockerindustri och därmed sammanhörande näringar, synes mig ligga i öppen dag; och dessa följder skulle ej minst ur statsfinansiell synpunkt vara ogynnsamma.

Statens inkomster från sockerindustrien spela i vår statsreglering en betydande roll. Faran af en minskning i dessa inkomster genom en ökad sackarinanvändning framgår med all önskvärd tydlighet af de beräkningar, som lämnats af, bland andra, kontrollstyrelsen. Enligt

dessa skulle den förlust, som statsverket tillskyndas genom införsel af sackarin för industriellt ändamål, för närvarande kunna beräknas till omkring $\frac{1}{2}$ miljon kronor årligen.

Äfven med hänsyn till jordbrukets och sockerindustriens berättigade intressen är en inskränkning af trafiken med sackarin erforderlig, en synpunkt som Riksdagen i sin förberörda skrifvelse jämväl betonat. Utom de direkta fördelar den blomstrande sockerindustrien bringar jordbruket i de delar af landet, som i betodlingen hafva sin mest gifvande förvärfskälla, vidgar industrien därjämte i väsentlig grad arbetsmarknaden. Med den ökade användning af sackarinet, hvartill utvecklingen tenderar, skulle utan tvifvel härutinnan ur många synpunkter oförmanliga förändringar vara att befara. En utländsk vara skulle undantränga inhemska industriprodukter, och därigenom skulle också själfallet inträda en inskränkning i arbetstillfällena inom landet.

Kommer så härtill det förhållandet, att sackarin, som, enligt hvad förut är framhållet, torde sakna allt näringsvärde, användes vid tillverkning af närings- och njutningsmedel, utan att detta på något sätt angifves. Denna omständighet har Riksdagen med rätta tillmätt den allra största betydelse. Riksdagen har härutinnan betonat, att enär sackarinet erhöles till betydligt billigare pris än socker — nämligen då hänsyn toges till söthalten per viktsenhet — vore det ett lätt förklarligt sakförhållande, att en del näringsidkare vid tillverkningen af varor, för hvilka erfordrades sötmedel, härtill skulle använda sackarin i stället för socker. Då nu allmänheten köpte dessa varor i tanke att de innehölle socker, uppstode ett tvåfaldigt missförhållande, nämligen dels illojal konkurrens olika näringsidkare emellan, dels att allmänheten lockades att köpa en vara, som utgäfves vara något annat än den i verkligheten vore. Sålunda vore det icke blott sockertillverkaren, som genom sackarinhandeln utsattes för illojal konkurrens, utan tillika alla näringsidkare, hvilka för sina tillverkningar behöfde sötämne och härtill använde det dyrare, men äfven närande sockret. Genom att begagna billigare och, med afseende på näringsvärde, sämre ingredienser blefve den mindre sanvetsgranne näringsidkaren i tillfälle att sälja sina varor billigare och därigenom utvidga sin kundkrets på sin årligare konkurrens bekostnad.

Hvad Riksdagen här framhållit har svenska bryggareföreningen i sin förenämnda underdåniga skrifvelse jämväl betonat. Bryggareföreningen, som låtit verkställa undersökningar i fråga om sackarinets förekomst i läskedrycker, har därvid framhållit, att under de senaste åren läskedrycksindustrien utvecklats betydligt inom vårt land; särskildt hade

våra skattepliktiga bryggerier ägnat sig åt denna tillverkning i stor utsträckning. Då sackarin icke finge finnas i ett bryggeri eller därtill hörande lägenheter, måste vid tillverkningen af läskedrycker i bryggerier användas socker som uteslutande sötmedel, under det att konkurrenter, som icke samtidigt drefve bryggerirörelse, ägde rätt att som sötmedel använda det långt billigare sackarinet. Att denna utväg i stor utsträckning användes, framginge af vid framställningen fogade analysresultat. Af 115 analyserade prof från läskedrycksfabriker, som icke drefves i samband med bryggerirörelse, vore endast 35 stycken eller cirka 33 procent fria från sackarin. Analysmaterialet utvisade dessutom att af 18 prof å läskedrycker från bryggerier 5 stycken innehölle sackarin. Af det anförda analysmaterialet framginge äfven, att de sackarinhaltiga läskedryckerna innehölle endast cirka hälften så mycket socker som de sackarinfria.

Dessa af svenska bryggareföreningen lämnade uppgifter, som äfven bestyrkas af kontrollstyrelsen, synas mig gifva vid handen, att ifråga om rörelsen med sackarin förefinnas missförhållanden, på hvilka det tillkommer lagstiftningen att råda bot.

Till en början synes det mig beaktansvärdt, att, enligt hvad kontrollstyrelsen framhållit, det visat sig vara omöjligt att med nu gällande föreskrifter fullt genomföra förbudet mot användningen af sackarin i maltdrycker, särskildt hvad svagdricka beträffar.

Det framstår vidare, särskildt ur nykterhetssynpunkt, såsom ett önskemål, att de alkoholfria dryckerna icke varda försämrade vare sig till smak eller näringsvärde, och det måste öfver hufvud taget med hänsyn till folkhälsan vara att beklaga, om sackarinet i mera afsevärd omfattning komme att ersätta sockret. Detta vore så mycket betänkligare, som man svårligen synes kunna vinna någon garanti för att allmänheten icke skall för närings- och njutningsmedel, tillsatta med sackarin, få betala samma pris, som om varornas sötmedel vore socker.

Enligt mitt förmenande och, såsom jag redan antydt, tala de af mig nu anförda synpunkter, hvilka äfven Riksdagen i sin omförmälda skrifvelse den 20 maj 1902 i hufvudsak framhållit, för nödvändigheten att, i likhet med hvad som redan i flertalet europeiska stater ägt rum, äfven i vårt land genom lagstiftning ordna rörelsen med sackarin. Samtliga i ärendet hörda myndigheter hafva ock med stöd af den vunna utredningen ansett ett sådant behof föreligga.

I sin berörda skrifvelse har Riksdagen såsom sin mening uttalat, att det först efter en allsidig utredning, som toge hänsyn till alla berättigade intressen, så att inga dylika blefve lidande genom den ifråga-

satta lagstiftningen, kunde afgöras, om Sverige för sin del skulle från utlandet hämta mönstret för de åtgöranden, som borde vidtagas. Den utredning, som i ärendet vunnits, synes mig vara fullt belysande, och finner jag mig, med stöd af de erfarenheter som vunnits i Tyskland, kunna i likhet med kontrollstyrelsen tillstyrka, att bestämmelserna i den tyska sackarinlagen af 1902 i hufvudsak tagas till förebild för ifrågasvarande lagstiftning här i landet.

I anslutning härtill skulle således restriktiva föreskrifter utfärdas beträffande rörelsen med sackarin, hvarmed skulle förstås artificiella sötmedel med högre sötma än raffineradt rör- eller betsocker men utan motsvarande näringsvärde. De artificiella sötmedel, som alltså skulle komma att falla utanför lagbestämmelserna, lära svårligen ur praktisk synpunkt kunna få någon betydelse såsom konkurrent till socker.

Införseln och försäljningen af sackarin skulle uteslutande anförtros åt apoteken, och borde tillverkningen inom landet, hvilken som regel skulle förbjudas, med hänsyn till att sackarin skulle få inom landet försälas, dock lämpligen tillåtas under de villkor och den kontroll, Eders Kungl. Maj:t för hvarje särskildt fall pröfvade erforderliga. Hvad jag rörande införsel af sackarin sålunda föreslår, nödvändiggör ändring i visst afseende af tulltaxan den 4 juli 1910. Enligt föreskrift i anm. under rubriken 1187 »apoteksvaror, ej särskildt nämnda enkla eller sammansatta, sackarin härunder inbegripen» må nämligen hit hänförliga varor införas af apoteksföreståndare eller, efter medicinalstyrelsens, vetenskapsakademiens, vederbörande universitetsfakultets eller karolinska institutets eller tekniska högskolans lärarkollegiers hörande, af vetenskapsmän till begagnande för vetenskapliga ändamål, eller ock, efter kommerskollegii pröfning, af näringsidkare, som styrka sig hafva behof af dylika varor för åstadkommande af sina tillverkningar. Såvidt denna bestämmelse rör sackarin, lärer den böra upphävas, och är det min afsikt att i annat sammanhang föreslå Eders Kungl. Maj:t att förelägga innevarande års Riksdag proposition härom.

Det kan sättas ifråga, huruvida icke ur principiell synpunkt alla med sackarin tillsatta varor borde behandlas som sackarinet själf, men af skäl medicinalstyrelsen anfört lärer sackarinförbudet i denna del böra, på sätt jämväl skett i Tyskland, inskränkas till att omfatta endast sackarinhaltiga närings- och njutningsmedel. Någon olägenhet ur hälsovårdssynpunkt af en sådan begränsning är, enligt hvad jag inhämtat från medicinalstyrelsen, icke att befara.

I stort sedt torde sackarinets användning böra begränsas till medicinska och vetenskapliga ändamål. Men därjämte lärer, i likhet

med förhållandet i Tyskland, möjlighet böra beredas för fabrikant af annan vara än närings- och njutningsmedel att, om han för sin fabrikation är i behof af att använda sackarin, kunna erhålla sådant från apotek. Behovvet häraf har medicinalstyrelsen jämväl framhållit och därvid anfört att i Sverige förekomme åtminstone en fabrikation af detta slag, nämligen tillverkningen af munvattnet stomatol. I detta munvatten, som vore afsedt att verka antiseptiskt, vore sackarin tillsatt i dubbel afsikt, nämligen dels såsom antiseptikum dels såsom sötmedel. Då en tillsats af socker kunde gifva anledning till jäsningsprocesser, kunde sackarin i nämnda munvatten ej ersättas med socker, och öfver hufvud taget syntes det omöjligt att tillverka stomatol utan att en ringa mängd sackarin finge tillsättas. Huruvida andra sådana varor funnes i handeln, kände styrelsen ej, och tiden hade ej medgifvit en utredning i detta afseende. En fabrikation af denna eller liknande art skulle kunna omintetgöras, därest ej en bestämmelse infördes, som för fabrikanten möjliggjorde åtkomsten af sackarin.

En fråga, som jag hittills endast i förbigående berört, är spörsmålet, huruvida tull eller tillverkningskatt borde åsättas sackarin. På denna fråga har Riksdagen i sin skrifvelse den 20 maj 1902 icke ingått, utan endast i samband med betonandet däraf, att, med hänsyn till sackarinets användning såsom läkemedel, priset å sackarin, äfven om en hög tull eller eventuell skatt åsattes detsamma, dock på grund af dess starka sötna icke behöfde blifva relativt högre än sockrets, velat erinra, att en verksam lagstiftning mot missbruk på detta område icke behöfde onödigt försvåra erhållandet af sackarin på apoteken. Med de grunder för bestämmelser i ämnet jag angifvit skulle sackarinet blifva uteslutande en apoteksvara, hvilket äfven torde hafva varit Riksdagens mening. Då den ringa mängd sackarin, som för sådant ändamål torde vara erforderlig, icke skulle i beskattningsafseende komma att lämna staten någon nämnvärd inkomst, samt sackarinet såsom läkemedel uppenbarligen icke bör fördyras, synes mig häraf följa, att sackarin bör såsom hittills åtnjuta tullfrihet. I det jag sålunda ansluter mig till den mening, som, bland andra, de i ärendet hörda medicinska myndigheterna häfdat, är äfven min ståndpunkt beträffande en tillverkningskatt å sackarin gifven. Samma skäl, som tala för en tullfri införsel af sackarin, äga ju ifråga om tillverkningskatt jämväl tillämpning.

Utöfver de straffrättsliga bestämmelser, som böra förekomma i en författning sådan som den här ifrågasatta och till hvilka jag strax skall återkomma, lärer för tillsynen å dess efterlefnad erfordras åtskilliga

detaljbestämmelser. Dessa synas lämpligen böra meddelas af Konungen, och bör härom en uttrycklig föreskrift inflyta i ifrågavarande författning.

I öfverensstämmelse med nu angifna allmänna principer har inom finansdepartementet utarbetats förslag till författning i ämnet.

Sedan departementschefen härefter uppläst berörda förslag, anförde han vidare:

Då några af de föreslagna bestämmelserna torde kräfva särskild motivering, tillåter jag mig i sådant hänseende lämna följande förklaringar.

5 §.

Bestämmelserna i denna paragraf hafva erhållit sin lydelse i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad medicinalstyrelsen föreslagit.

För utbekommande af oblandadt sackarin har det ansetts nödigt att stadga strängare bestämmelser än i fråga om sackarintabletter.

Beträffande oblandadt sackarin har därför föreskrifvits, att detta icke får utlämnas annat än mot till namngifven person utfärdadt originalrecept, hvilket recept emellertid, såsom varande rekvirentens egendom, får af denne behållas för att allt framgent användas vid förnyade rekvisitioner. Dock skall för kontrollens skull den erhållna mängden sackarin af mottagaren vid hvarje expedition kvitteras.

Hvad sackarintabletter däremot angår har för utlämning af dylika recept icke ansetts erforderligt, utan endast kräfts kvitto från rekvirenten.

I fråga om den kvantitet sackarintabletter, som skulle få utlämnas, har af såväl medicinalstyrelsen som apotekaresocietetens direktion uttalats önskvärdheten däraf, att denna måtte sättas något högre, än hvad finnes medgifvet i den tyska lagstiftningen. Medicinalstyrelsen har i sådant afseende anført, att ett antal af 25 tabletter af mången diabetiker förbrukades på 3 à 4 dagar. Med det långa afståndet mellan apoteken i vårt land syntes ett förråd, som vore tillräckligt för två veckor, ur synpunkten af allmänhetens bekvämlighet böra medgifvas och äfven kunna medgifvas utan fara för missbruk. Hvad medicinalstyrelsen här framhållit synes värdt allt beaktande; och har bestämmelsen fått den lydelse medicinalstyrelsen föreslagit.

Bestämmelserna i d) hafva på grund af medicinalstyrelsens hemställen utarbetats i hufvudsaklig anslutning till hvad som i fråga om införsel af gifter af första klassen är föreskrifvet i giftstadgan af den 7 december 1906.

Enligt tulltaxan den 4 juli 1910 äga, som förut är nämndt, efter

kommerskollegii pröfning, näringsidkare, som styrka sig hafva behof af apoteksvaror, sackarin därunder inbegripet, för åstadkommande af sina tillverkningar i riket införa dylika varor. Såsom jag jämväl förut framhållit, förutsätter mitt förslag, att rätten att i riket införa sackarin skulle tillkomma allenast apoteksföreståndare och att nyssberörda bestämmelse i tulltaxan skulle underkastas i anledning häraf erforderlig förändring. Berörda bestämmelse i tulltaxan, såvidt den rör sackarin, skulle i stället ersättas af det i e) intagna stadgandet.

6—13 §§.

De i dessa paragrafer innefattade ansvarsbestämmelser och föreskrifter i öfrigt af straff- och processrättslig natur hafva i tillämpliga delar på framställning af medicinalstyrelsen affattats i hufvudsaklig anslutning till motsvarande stadganden i giftstadgan af den 7 december 1906.

Åberopande hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att antaga förenämnda af mig upplästa förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Ljungberg.

*Bilaga.***Redogörelse för sackarinlagstiftningen i Tyskland och Danmark.***Tyskland.*

Då sackarinet först började få större användning som surrogat för socker i Tyskland, var man där af den åsikten, att den redan befintliga näringsmedelslagstiftningen (Gesetz betreffend den Verkehr mit Nahrungsmitteln und Gebrauchsgegenständen von 14 Mai 1879) var tillräcklig, äfven när det gällde att förekomma missbruk af sackarin. Denna lag förbjuder nämligen i § 10 vid straff af fängelse eller böter

1) att i bedräglig afsikt eftergöra eller förfalska närings- eller njutningsmedel, 2) att under bedräglig beteckning sälja närings- eller njutningsmedel, hvilka äro förskämda eller eftergjorda eller förfalskade under afsiktligt förtigande af denna omständighet.

I synnerhet sedan rikskansleren 1890 i en rundskrifvelse uppmanat de förbundna regeringarne till inskridande mot sackarin med tillhjälp af denna lag, började man tillämpa den, och en mängd åtal för missbruk af sackarin följde, hvarvid i de flesta fall de åtalade fälldes. Detta hade emellertid blott till följd, att de, som behöfde sackarin, sökte efter sätt att kringgå lagen och äfven lyckades häri. Ofta tillgick detta på så sätt, att allmänheten genom cirkulär eller etiketter underrättades om användningen af sackarin och tillika, att varan betydligt förbättrades genom sackarintillsats. Å konstgjorda bärsafter, bestående af essens, färgämne, vinsten, vatten och sackarin, användes exempelvis påskriften »utan sockertillsats» för att därigenom göra troligt, att varan utgjordes af ren bärsaft. Det blef också snart tydligt, att sackarinanvändningen, lagen till trots, förekom i stor utsträckning särskildt inom bryggeriindustrien och att den befintliga lagen ej gjorde tillfyllest.

Det fordrades en lag, som särskildt tog hänsyn till sackarinet, och en sådan tillkom också 1898. Hufvudpunkterna i lagen af den 6 juli 1898 voro följande:

1) Det är förbjudet att använda konstgjorda sötmedel vid yrkesmässig framställning af öl, vin, fruktsafter, likörer etc. äfvensom att saluhålla sådana njutningsmedel, som innehålla konstgjorda sötmedel; samt

2) Närings- och njutningsmedel, vid hvilkas framställning konstgjorda sötmedel användts, få endast saluhållas under en beteckning, hvaraf detta förhållande tydligt framgår.

Erfarenheten visade emellertid snart, att denna lag var fullständigt förfelad, hvilket äfven oförbehållsamt erkändes af regeringen. Någon sådan deklaration, som omnämnes i mom. 2) förekom öfverhufvudtaget ej. Däremot konstaterades, att sackarinförbrukningen inom landet fördubblats under åren närmast efter lagens ikraftträdande. Hvad kunde väl vara orsaken härtill om icke den omständigheten, att den fria rörelsen med sackarin, dess framställning och försäljning ej på något sätt inskränktes eller lagligen reglerades. Till följd häraf kunde dess användning inom olika yrken svårigen hindras, och allmänheten kunde efter som före lagens tillkomst använda sackarin i hvilken utsträckning som helst. En ny lag var följaktligen af behovet påkallad. Ett regeringsförslag därom framlades för 1901 års riksdag.

Detta lagförslag innehöll tämligen liberala bestämmelser i afseende å rörelsen med artificiella sötämnen och afsåg härutinnan hufvudsakligen att förebygga de missbruk beträffande tillhandahållande af med dylika ämnen tillsatta närings- och njutningsämnen, hvilka enligt hvad erfarenheten utvisade kunde äga rum utan hinder af bestämmelserna i 1898 års lag. Något förbud mot tillverkning eller införsel af sötämnen förekom icke i lagförslaget. Däremot funnos i detsamma införda stadganden om en tillverkningskatt à 80 mark för kilogram samt en tullsats af 8,000 för 100 kilogram.

Ifrågavarande lagförslag blef vid första läsningen vid 1901 års Riksdag hänvisadt till en kommitté af 21 ledamöter. Inom kommittén undergick lagförslaget åtskilliga smärre förändringar, bland annat därutinnan att tillverkningskatten föreslogs till 60 i stället för 80 mark för kilogram, i öfverensstämmelse hvarmed tullen nedsattes från 8,000 till 6,000 mark för 100 kilogram.

Då lagförslaget i denna form förekom vid 1902 års Riksdag remitterades detsamma till den kommitté, som tillsatts för afgifvande af utlåtande rörande Bryssel-sockerkonventionen och det därmed sam-

manhängande förslaget till förändring af sockerbeskattningslagen. Inom denna kommitté blef förslaget fullständigt omarbetadt; sålunda infördes i detsamma förbud, med vissa undantag emot tillverkning, införsel och handel med artificiella sötämnen, hvaremot bestämmelserna om tillverkningskatt och tull borttogos. Efter vidlyftiga förhandlingar inom Riksdagen, därunder mot detta förslag anmärktes, bland annat, dels att detsamma hufvudsakligen tillkommit för att gynna de agrariska intressena, dels ock att förslaget innebure, icke blott ett oberättigadt åsidosättande af den uppblomstrande sötämneshandelsindustriens intressen utan äfven en orättvisa mot den fattigaste befolkningen, hvilken icke hade råd att använda det dyra sockret utan vore för hushållsändamål hänvisade till sackarinet, blef emellertid förslaget, i det närmaste oförändradt, af Riksdagen antaget.

Ur de tyska riksdagsförhandlingarne framgår, att följande omständigheter spelat en viktig roll vid ifrågavarande sackarinlags antagande.

1) Sackarinets indirekt hälsovådliga egenskaper. Inom de mindre bemedlade folkklasserna i vissa trakter af Tyskland hade konsumtionen af sackarin stegrats så, att mat och dryck uteslutande sötades därmed och bruket af socker alldeles upphört. Faran häraf, särskildt vid uppfostran af barn, inom befolkningslager, som saknade kännedom om sackarinets verkliga egenskaper, var påtaglig och fordrade ett ingripande från statens sida.

2) Det bedrägeri inom tillverkningen af närings- och njutningsmedel, som enligt vunnen erfarenhet ej kunde förhindras genom förut anlitade lagstiftningsåtgärder.

3) Den gynnsamma ställning, som den fria användningen af sackarin gifve stärkelsesockret och stärkelsesirupen i jämförelse med rörsockret. Det hade nämligen visat sig, att stärkelsesockret ofta sötades med sackarin, hvarigenom en produkt med samma eller större sötma och af tillnärmelsevis samma näringsvärde som rörsockret kunde erhållas, hvilket möjliggjorde en betänklig konkurrens med det starkt beskattade rörsockret. Det gick så långt, att en sackarinfabrik till en början samarbetade med en stärkelsesockerfabrik under mycken reklam för »sackarinerad» stärkelsesirup. Tillvaron af dylika produkter under de rådande sockerbeskattningsförhållandena påkallade med nödvändighet en reglering af sackarinanvändningen.

4) Faran af minskad sockerbetsodling och minskad sockerproduktion, därest sackarinkonsumtionen finge tilltaga.

5) Statskassans minskade inkomster.

Den tyska lagen om sötämnen är utfärdad den 7 juli 1902 och trädde densamma i kraft den 1 april 1903. Lagens § 1 innehåller en definition på ordet »sötämnen» enligt lagens mening; och förstås därmed hvarje på konstladt sätt erhållet ämne, som kan användas såsom försötningsmedel och som har högre söthetsgrad än raffineradt rör- eller betsocker men icke motsvarande näringsvärde. Enligt § 2 förbjödes, med vissa i lagen angifna undantag, att tillverka sötämne eller vid den yrkesmässiga tillverkningen af närings- eller njutningsmedel tillsätta dylikt ämne; att från utlandet införa sötämne eller sötämnehaltiga närings- eller njutningsmedel; samt att tillhandahålla eller försälja sötämne eller sötämnehaltiga närings- eller njutningsmedel. Efter förbundsrådets närmare bestämmelser kan tillstånd till tillverkning eller införsel af sötämne gifvas åt en eller flere yrkesidkare (§ 3). Detta tillstånd kan återkallas när som helst; och skall tillverkningen stå under offentlig kontroll, hvarjämte förbundsrådet äger att bestämma, att ett visst pris icke får öferskridas. Inom landet tillverkad eller dit importerad sötämne får (enligt § 4) endast utlämnas af apotekare och sådana personer, hvilka hafva myndigheternas tillstånd att rekvirera sötämne. Sådant tillstånd kan endast tilldelas:

1) personer, hvilka skola använda sötämnet för vetenskapliga ändamål;

2) yrkesidkare för tillverkning af vissa bestämda varor, hvilka kräfva tillsättning af sötämne, därför att socker icke får i desamma förekomma;

3) föreståndare för sjuk-, kur-, vård- och dylika anstalter, att användas af personer, som vistas därstädes;

4) innehafvare af restauranter vid kurorter, hvilkas besökare äro af läkare förbjudna att använda med socker sötade lifsmedel, till användning af de personer, som uppehålla sig på kurorten. Äfven detta slags tillstånd kan när som helst återkallas. Utlämnandet från apoteken af sötämne till nyssnämnda tillståndsberättigade personer får endast ske på villkor, som af förbundsrådet bestämmas (§ 5). De här ofvan under 2) omförmälda tillståndsberättigade (yrkesidkare) få använda sötämnet endast för tillverkning af de utaf vederbörande myndigheter tillåtna varor samt utlämna dessa blott till köpare, hvilka uttryckligen begära på sådant sätt tillverkade varor. Förbundsrådet kan bestämma, att dessa varor skola till salu hållas och utlämnas under vissa beteckningar samt på visst sätt förpackade. I §§ 7 och 8 förekomma straffbestämmelser i enlighet hvarmed den, som bryter mot föreskrifterna i § 2, straffas med fängelse i högst sex månader och böter till högst

1,500 mark eller med ettdera af dessa straff. För förseelser på grund af vårdslöshet ådömes böter till högst 150 mark eller frihetsstraff. Enligt § 9 skola de varor, med afseende å hvilka det olagliga förfarandet ägt rum, dömas förbrutna. Slutligen innehåller lagen bestämmelser om skadestånd till innehafvarne af sådana sötämneshafverier, vid hvilka på grund af lagens införande sötämneshafverier skall upphöra.

I enlighet med det i lagen af den 7 juli 1902 förbundsrådet gifna bemyndigande att meddela närmare bestämmelser för rörelsen med sötämnen hafva af detsamma särskilda verkställighetsföreskrifter i afseende å lagen utfärdats den 5 mars 1903. Kungörelsen härom innehåller utförliga stadganden beträffande kontrollen vid tillverkning af och rörelsen med sötämnen. Endast en fabrik, tillhörig aktiebolaget Fahlberg, List & C:o i Solbke-Westerhüsen, har lämnats tillstånd att tillverka sötämnen, därvid fabriken emellertid är underkastad en ingående kontroll från myndigheternas sida. Maximipriset för raffineradt sackarin är bestämdt till 30 mark per kilogram vid försäljning till inhemska kunder. Priset för andra sötämnen fastställas af rikskanslären på grund af detta enhetspris. Export af sötämnen må från fabriken äga rum på vissa föreskrifna villkor. Rekvisition af sötämnen får af apotekare och andra tillståndsberättigade personer endast göras efter det af vederbörande myndighet utfärdats skriftligt befogenhetsbevis för rekvisitionen, hvilket bevis är giltigt endast för ett kalenderår i sänder. Från apoteken får sötämne utlämnas antingen mot företeende af nyssnämnda bevis, åtföljdt af skriftlig efter visst formulär affattad beställning eller mot läkarerecept. Högst 50 gram sötämne får utlämnas på ett recept. Utan läkarerecept kunna tabletter om 110-faldig sötma till ett antal af högst 25 stycken, innehållande sammanlagdt högst 0,4 gram sötämne, utlämnas från apoteken. Apotekare är skyldig att öfver utlämning af sötämne föra och för hvarje kalenderår afsluta särskild bok, vid hvilken såsom bilagor skola fogas samtliga beställningar och läkarerecept.

Vidare är sackarin skattefritt, en naturlig följd däraf, att det enligt lagen är en apoteksvara, och därför ej kan betraktas som surrogat för socker, utom för medicinskt ändamål.

Att den tyska lagen af den 7 juli 1902 medfört åsyftad verkan, kan man finna af de talrika undersökningar på närings- och njutningsmedel, hvilka utförts i Tyskland under åren 1903—1908, och sammanställt af kaiserliches Gesundheitsamt i Berlin. Dessa undersökningar, som utförts för att kontrollera lagens efterlefnad, visa, att lagstridig

användning af sackarin numera ytterst sällan förekommer. Såväl allmänheten som myndigheterna äro fullt belättna med lagen, och Tysklands representant på den internationella sackarinkongressen i Paris 1909 kunde å sin regerings vägnar förklara, att lagen i alla afseenden visat sig tillfredsställande.

Danmark.

Den danska sackarinlagen är af den 14 april 1905 och innehåller följande bestämmelser.

§ 1.

Det är förbjudet att vid yrkesmässig framställning af närings- och njutningsmedel använda konstgjorda sötmedel. Likaledes är det förbjudet att försälja på så sätt behandlade närings- och njutningsmedel. Detta förbud gäller alla sådana på konstgjord väg erhållna ämnen, hvilka kunna tjäna som sötmedel och hafva högre sötkraft än raffineradt rör- eller betsocker men icke motsvarande näringsvärde.

2.

Detta förbud gäller ej läkemedel eller sådana närings- och njutningsmedel, som äro afsedda för personer, hvilka på grund af sjukdom ej tåla naturligt socker. Skulle det till förebyggande af missbruk af detta undantag visa sig nödvändigt, kan det framdeles bestämmas, att sådana ämnen hänföras under de för apoteksvaror gällande regler.

§ 3.

Öfverträdelser af denna lag behandlas enligt bestämmelserna i lagen rörande undersökning af lifsmedel af den 27 mars 1903.

I motiveringen till denna lag framhålles, att i ofvannämnda lag af 1903 införts bestämmelser för att hindra bedräglig användning af sackarin, i det att § 5 anger straff för den, som i sviklig afsikt eftergör eller förfalskar lifsmedel, eller som underkastar förskämda lifsmedel en behandling, som är afsedd att dölja denna deras beskaffenhet, äfvensom för den, som i sviklig afsikt saluhåller lifsmedel, om hvilka han vet, att de undergått någon af ofvannämnda behandlingar. Vidare stipuleras

i § 6 straff för den, som utan sviklig afsikt men likväl medveten om att ett ämne har undergått någon af de i § 5 omnämnda behandlingar, säljer det som lifsmedel utan att på lämpligt sätt angifva dess beskaffenhet. I samband härmed är i § 7 införd den bestämmelsen, att, med afseende på ämnen, som vid beredning af lifsmedel användas som surrogat för andra vanligen förekommande ämnen af väsentligt högre näringsvärde, kan justitieministern i särskild förordning träffa bestämmelser om det sätt, hvarpå bruket af sådana bör angifvas. Sådan förordning utfärdades också den 25 september 1903, innehållande närmare bestämmelser om på hvilket sätt det skall angifvas, då vid framställning af öl användes konstgjorda sötmedel.

Särskildt inom bryggeriindustrien yppade sig emellertid starkt missnöje med dessa bestämmelser, hvarigenom användningen af sackarin och därigenom en genomgående försämring af ölets beskaffenhet och därmed sammanhängande osund konkurrens legaliserades. Äfven framhölls den fara i sanitärt hänseende, som ligger däri, att allmänheten i sina närings- och njutningsmedel erhåller sackarin i stället för det som näringsämne synnerligen viktiga sockret. Dessa synpunkter framhölls särskildt i en till regeringen inlämnad petition.

Med anledning häraf infordrade regeringen yttrande från kungl. sundhetskollegium, hvars utlåtande i denna fråga utmynnade däri, att på grund af den skada i sanitärt hänseende, som tillfogas förbrukare af med sackarin sötade närings- och njutningsmedel, då de sakna kännedom om den minskning i näringsvärde, dessa ämnen undergått, torde förbud mot användning af sackarin i till försäljning afsedda lifsmedel vara önskvärdt. Det af regeringen utarbetade lagförslaget tillstyrktes af sundhetskollegiet.

Af motiveringen framgår, att lagen hufvudsakligen tillkommit af sanitära skäl, hvilket också af regeringen framhölls vid riksdagsförhandlingarne.

Denna lag ansluter sig nära till den tyska af år 1898. Den torde följaktligen lika litet som denna vara ägnad att förekomma missbruk af sackarin, och erfarenheten har redan visat, att den kringgås.